

KADIN HAKLARI*

ÖZET

Kadın Hakları konusu insan hakları kavramı çerçevesinde ele alınmalıdır. Ancak insan haklarına ilişkin değerlendirmeler tek başına kadın haklarının özgünlüğünü karşılamaya yetmemektedir. Kadın haklarının toplumsal yapı, aile ve iktidar ilişkileri açısından yeniden yapılandırılması gerekir.

Ülkemize kadınlara siyasal, yasal ve ekonomik anlamda hakların tanınması Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile belirgin bir sıçrama yapmıştır, ancak yeterli değildir. Pozitif ayrımcılık yoluyla kadın mağduriyetinin her alanda pişirilmesi gerekir, daha yapılacak çok şey vardır.

1. İNSAN HAKLARININ BİR PARÇASI OLARAK KADIN HAKLARI

İnsan hakları yeryüzünde eşit olarak yaşayan bütün bireylerin birbirlerine karşı salt insan olmaktan kaynaklanan ödevleridir. İnsan haklarından, insanın insan olmaktan kaynaklanan tüm hakları anlaşılmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi de bu çerçevede cins, dil, din, siyasi, milli veya sosyal köken, servet, doğuş veya diğer herhangi bir fark gözetmeksizin, insanın insan olması nedeniyle her insan tarafından yararlanılabilen haklara “insan hakları” denmektedir.

Hukuk tarafından korunmaya değer menfaat olarak hak, doğrudan hukukun konusunu oluşturmaktadır. Hak kavramı insanın salt insan olmak sıfatıyla sahip olduğu özgürlükleri ve olanakları, insanın değerini ya da onurunu meydana getirmektedir. Bu nedenle insan haklarının kaynağı, insanın bu değer yanından gelmektedir. İnsan, belki insan hakları olmadan da yaşayabilir. Ancak böyle bir yaşam insana yakışan bir yaşam olmaz. İnsanın insan olmasından kaynaklanan hakların ihlali veya inkarı demek, insanlıktan, insan olmaktan vazgeçmek demektir. Aslında insan haklarının doğuştan varoluşu sadece algılanabileceğine bu nedenle tanımlanmasına bile gerek olmadığına ilişkin görüşler vardır. Ancak hukuksal açıdan tanım, bir açıklık sağlama olanağı sunar. Evrensellik, eskimezlik, değişmezlik, üstünlük, devredilmezlik insan hakları kavramının temel özellikleridir. Sonuç olarak amaç; “insan onurunun korunması” olduğu için bu özellikler zorunlu olarak aranacaktır. Çağdaş pozitif hukuk normlarında bu özelliklerin “ devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlükler” olarak yansıtıldığını görmekteyiz.

18.yy.'da üzerinde tartışılan "İnsan ve Yurttaş Hakları" kavramı, yeni bir tarihsel açılımı ortaya koyarken tüm insanlara sesleniyordu. Bu yüzyılda kadın hakları savunucuları, Batı'da kökten etkiler yaratan hareketin içindeydiler ve erkeklerle birlikte eşitlik ve özgürlük mücadelesi veriyorlardı.

Bu mücadele 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni doğurmuştur. Her iki sözleşme ve devam edegelen sözleşmeler, insanlar için vazgeçilmez hakların varlığı ve siyasi iktidarın bu hakları tanınması zorunluluğu üzerinde duruyordu. Ancak, ne yazık ki doğal haklar olarak isimlendirilen bu hakların, başta teorisyenleri olan erkekler olmak üzere kadınları da kapsadığı konusunu kabul etmediler.

* Bu çalışma Eskişehir Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde okutulacak ders metni olarak hazırlanmış ve Toplumsal Yaşamda Kadın Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Anadolu Üniversite Yayınları, Eskişehir, 2000'de yayınlanmıştır.

Fransız Devrimi'nden etkilenen Mary WOLLSTONECRAFT (1755-1797), feminist teori tarihinde ilk önemli çalışma olan "Kadın Haklarının Savunusu"nu hazırlamıştır. Bu kitap, erkeklerin özgürlük talepleriyle geleneklere karşı açtığı savaşı kadınların da yapabileceği mesajını veriyordu. Özgürlük talebinde bulunmamak kadını onursuz kılacaktır demektedir. Aynı şekilde, kadın hakları savunucusu Olympe de GOUGE (1748-1793), Kadın Hakları Bildirgesi'yle doğrudan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ne yönelik bir manifestoda bulunuyordu. Eşitlikten kadın ve erkek eşitliğinin de anlaşılması gerektiğini ileri sürüyor; kamusal mevkilere gelme siyaset yapma konusunda da eşit haklar talep ediyordu. "Kadına giyotine gitme hakkı tanınıyorsa kürsüye çıkma hakkı da tanınmalıdır" demektedir. İronik bir şekilde Olympe de GOUGE 1793'deki darbe sonrası giyotinle idam edildi.

19. ve 20.yy'da, mücadelenin hukuksal alandaki eşitlik söyleminden çok hayatın her alanında yapılan cinsiyete dayalı ayrımcılığın kaldırılması noktasına yöneldiğini görüyoruz. Bu yaklaşımla savunulan, tarihsel ve toplumsal olarak cinsiyetten kaynaklanan davranış kalıpları ve rolleri kadınların herhangi bir alandan dışlanmaları için gerekçe olmamalıdır, görüşüdür. Mücadelenin kamusal alanda yer almaya yani siyasi ve sosyal alandaki eşitlik taleplerine dönüştüğünü görüyoruz.

Toplumsal yaşamın, özel alan (ev içi-aile ortam) ve kamusal alan (ev dışı-çalışma ortamı) biçiminde bölünmesi ve kadının geleneksel olarak özel alana hapsedilmesi, bu durumun beraberinde getirdiği kalıplarla zorlanma, kadının kendisini insan olarak ve üretimin bir parçası olarak ifade etmesini güçleştirir. Liberal feminizme göre geleneksel özel-kamusal alan ayrımı, kadının erkek karşısındaki ikincil konumunun ana nedenidir. Kadınların kamusal alana girmesini önleyen ve onları özel alana hapseden yasalar ve uygulamaların kaldırılması gerekir. Kadınların özel alana ait görülmesi ve bu alanda da yaşamlarının devlet tarafından tam güvenceye alınmaması ve özel alana hukukun müdahalesinin sınırlı tutulması olgusu, kadınların uzun yıllardır mücadelelerinin odak noktası olmuştur.

2. KADIN HAKLARININ ÖZGÜN YÖNÜ

16.yy.'daki "kadın insan mıdır?" tartışmasının bir zamanlar yapılmış olması bile kadın hakları kavramının insan hakları kavramı çerçevesinde tartışılmasını zorunlu kılıyor. Aslında bu tartışmanın kökeni kitabi dinlerin Adem'in topraktan, buna karşın Havva'nın ise Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmış olmasına kadar götürülebilir. Buna bağlı olarak erkek, uygarlığın ve kültürün yaratıcısı ve ürünü olarak görülürken; kadın, doğanın ürünüdür. Saptamalar kadının ikincilliğini vurgulamak için kullanılmaktadır. Bu yüzden, genel insan hakları ile ilgili düzenlemelerin ayrıca ve özellikleri de dikkate alınarak kadın hakları tarafından tamamlanması gereksinimi doğmaktadır. Kadın haklarının özgünlüğünü belirtmek yapay bir ayırım değil, insan hakları kavramına somut bir içerik kazandırabilmenin ön koşuludur. İnsan hakları kavramının salt "insan" soyutlaması içinde ele alınması, insan-erkek kavramı ilişkisinde somutlaştığı için ataerkil anlayışın sürdürülmesi ve pekiştirilmesinden başka bir işe yaramamaktadır. Bu nedenle, insan hakları kavramının kadın hakları kavramı ile de tamamlanması gereği doğmaktadır.

Kadının insan hakları konusuna ilişkin iki temel yaklaşım vardır:

- Evrenselci yaklaşım
- Kültürcü yaklaşım

Evrenselci yaklaşım; insan haklarının evrenselliğinden yola çıkmaktadır. İnsan hakları belgelerinde yer alan hakların tümünden kadınlar yararlanmalıdır düşüncesini savunmaktadırlar.

Kültürcü yaklaşım ise; tüm toplumlarda geçerli olabilecek insan hakları anlamında ortak değerlerin bulunmasının olanaksızlığından yola çıkar. Ancak bu yaklaşımda, kadınlara karşı yapılan ayrımcılıkların kültürel farklılıklara dayandırılarak haklılaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Her kültürün kendi değerleri çerçevesinde ele alınması kültürün genel yaklaşımının, kadını belirli bir noktaya hapsedmesine engel olmayacaktır. Bunun anlamı, bazı farklılıklar gösterse bile genel ataerkil kastın kırılmayacağı noktasına ulaşır. Böylece bir çifte standart yaratılmaktadır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDA W.1981), insan hakları belgeleri içinde en çok çekince konulan sözleşmedir. Bu sözleşme, bir şekilde imzalanmış bile olsa yasalarla tanınmış pozitif hakların, tek başlarına değil, egemen toplumsal ve kültürel ortam içinde varolduğu gerçeğini de göstermektedir.

3. TÜRKİYE’DE KADIN HAKLARI TARİHİ

Her toplumda olduğu gibi kadının Türk toplumunda da önemli bir yeri vardır. Kadın, anne olarak aile ve toplum arasında bir köprü görevi görür. Kadının toplumdaki yeri ve görevleri derken önce onun bir fert olarak gerekli kişiliği kazanmasını, sonra da aile içinde ve toplumun içinde gerekli yeri alması düşünülmelidir.

Tarihsel gelişim içinde Türk kadınının toplumdaki yeri üzerinde durulursa, kadının çeşitli Türk devletlerinde önemli ve saygın bir konuma sahip olduğunu görürüz. Kadın sadece ev içinde değil, dış alanda hatta yönetimde bile önemli bir pozisyona sahipti. Ancak Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kadının sorumluluğunun eve yönelmesine ve dışarıdan soyutlanmasına, İslam dini dolayısıyla ilişkilerin yoğunlaştığı geleneksel ortadoğu alışkanlıklarının etkisi olmuştur aynı negatif etki Bizans geleneğinden de gelmektedir. Osmanlı toplumunda toplum yapısının cinslerin ayrımı üzerine kurulmuş olması, iki ayrı dünyayı ortaya çıkarmıştır. Erkeğin dünyası kamusal, kadının dünyası ise özel ve mahremdi varlığı ancak aile içinde söz konusu edilebilirdi. Eve kapanıp örtünmeye mahkum edilen kadın, toplum hayatındaki rollerini kaybetmiştir. Bu durum Tanzimat’la birlikte gelişen özgürleşme ve eğitim talepleriyle değişmeye başlamıştır. Tanzimat dönemi yazarlarının batılı hak taleplerinin içinde kadının sorunlarına çözüm üretmek için kamuoyu oluşturma istemi de vardı. Özellikle 19.yüzyılın sonlarına doğru önemli bir çıkış olarak “Hanımlara Mahsus Gazete” üzerinde durmak gerekir. Kadın yazarların önemli katkıları olarak çıkan bu gazeteye ek olarak bir çok entelektüel erkek de kadın özgürleşmesinin gereği üzerinde durmuşlardır. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Halit Ziya Uşaklıgil, Namık Kemal önemli isimlerdir. Devam eden dönemde bir çok karmaşadan sonra İkinci Meşrutiyet bazı tartışmalar için olanak yaratmış olmakla birlikte örneğin örtünme ile ilgili yeni yasa taleplerinin de gündeme getirildiği bilinmektedir. Meşrutiyet döneminde bir çok kadın derneği kurulmuştur. İlk kadın derneklerinin daha çok hayırsever amaçlarla kurulmuş olduğunu görürüz. İkinci Meşrutiyetle ortaya çıkan önemli değişimlerden birisi de ev içinde gerçekleşen eğitimden kadınlar için de okulda eğitime geçilmiş olmasıdır. 1917 tarihli Hukuk-u Aile Kararnamesi üzerinde özel olarak durmak gerekir. Bu Kanun Hükmünde Kararname, İslam ülkelerinde hangi dinden olursa olsun herkesi kapsayan ilk standart belge olma özelliği göstermektedir. Bu kararname ile kadınlara boşanma ve poligamiye karşı bazı haklar tanınmakta, evlenmelerde her dinden teba için devletin kontrolü şart koşulmaktadır. Ancak yasa 1919 Haziranı’nda yürürlükten kaldırılmıştır.

Birinci Dünya Savaşının yarattığı ortam bütün dünya da olduğu gibi ülkemizde de kadınların geleneksel rollerinde zorunlu bir değişimi ortaya çıkarmıştır. Savaşın çok kısa bir sürede topyekün bir savaşa dönüşmesi erkeklerin cepheye gitmesini kalan alanlarda ve geri hizmetlerde kadın gücüne ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Gündelik hizmetlerin yanında

askerlerin gereksinimlerini karşılamak için açılan yeni fabrikalarda kadın işçilerin istihdam edildiğini görmekteyiz.

Ülkemizde, Birinci Dünya Savaşının yenilgi ve 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi ile sonuçlanmasıyla ortaya çıkan acı tabloda hemen hemen hiçbir hakkı olmayan kadınların da çeşitli mitinglerle protestoları vardır. Başlayan Kurtuluş savaşı sadece bir cephe savaşı olarak kalmamış yeni bir yapılanmanın hem kurtuluşu hem de kuruluşuna dönüşmüştür. Kurtuluş Savaşında Türk kadını önemli etkinliklerde bulunmuş ve vatanını canı gönülden savunmuştur. Tarihimizin en zorlu dönemi olan 1914-1923 yılları, kadın haklarına ilişkin de yeni bir çizgiyi gündeme getirmiştir.

Atatürk'ün Türk toplumunu çağdaş uygarlık yörüngesine oturtmak gibi büyük amacının iki önemli yönü vardır; Birincisi, gelenekçilik tutumunu yok etmek, ikincisi de bu yörüngeye uygun kuralları, kurumları, örgütleri yerleştirmek, toplumun yeni kuşaklarını buna göre yetiştirmektir. Bu anlamda Cumhuriyet dönemi gelişmeleri bir yenilenme arayışı olarak adlandırılabilir.

Atatürk, Türk toplumunun temeli kabul ettiği aileye ve ailenin de direği olarak gördüğü kadına, çok büyük önem vermiştir. Atatürk, ailenin bireylerine bireyler arası ilişkilerine ve bu bireylerin huzur ve mutluluğuna eğilerek onları eğitimde ve iktisatta çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmaya çalışmıştır. Özellikle hukuk alanında kadınlara geniş haklar tanımıştır.

Atatürk'ün kadının statüsüne ilişkin yaklaşımları evrensel niteliktedir ve son derece geniş bir perspektife sahiptir ve bu perspektif yeni cumhuriyetinde en belirgin özelliklerinden birisidir. Atatürk, 1923 yılında “..şuna inanmak lazımdır ki dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir” ya da “ ..toplumun başarısızlığının asıl sebebi kadınlara karşı olan bilgisizlikten ileri gelir, bir toplumun bir organı faaliyette iken diğer bir organı işlemez ise o toplum felç olur” derken bu yaklaşımını dile getirmektedir. Bu hedef için önemli bir başlangıç olarak 1924 yılında yürürlüğe konulan Tevhid-i Tedrisat kanunu bir yandan eğitimi merkezleştirip bir düzene sokarken diğer yandan kadın nüfuza ilkökul, orta okul ve yüksekokul öğreniminin kapılarını açmıştır. Bunun anlamı cinsiyet ayrımı gözetilmeden eğitimde eşitlik olanağının yaratılmasıdır.

4. SİYASAL HAKLAR

Siyasi Sosyalleşme Kuramları olarak adlandırılan ve kadının siyasal karar alma süreçlerinden ayrı kalmasının toplumsal yapıya etkilerini irdeleyen sosyolojik çalışmalar toplumsal gelişmeye ve tipikleştirmeye bu eğilimin etkisinin ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Kız ve erkek çocuklarının, çocukluktan itibaren ayrı ilgi alanlarına itilmeleri ve sosyalleşme sürecinde erkeğe karar verme rolü yüklenirken, kız çocuklarına edilgen oluş, bağımlılık ve ikincillik rolleri öğretilmektedir. Bu durum doğal olarak siyasal karar alma süreçlerinden kadının uzaklaşması sonucunu doğurmaktadır.

Siyasal haklar açısından Türkiye Cumhuriyeti'nin iki temel ekseni üzerinde durmak gerekir. Bunlar ulusçuluk ve uygarlıktır. Bu iki amacın gerçekleşmesi için toplumsal yaşam içinde kadının konumunun güçlendirilmesi gerekiyordu. Bu hedef çerçevesinde yaratılan yeni kadın tipini Halide Edip Adıvar şöyle çizmektedir: "Ulus için yararlı olmaya çalışan, siyasal alanda erkeklerin yanında yerini alan, buna karşın müşfikliğinden kaybetmeyen, ağırbaşlı, arkadaş, vatanının anası, halkçı kadın" tipi. Bu yaklaşımda birbirine karşıt olarak algılanan değerleri uzlaştırarak yeni bir kadın imgesi yaratmıştır. Bu imgenin toplumsal yaşama ve yönetimine etkin katılımı siyasal hakların tanınması ile gerçekleşebilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ikinci döneminin sonlarına doğru, kadınlara siyasi hakların verilmesi yolunda kadınlar tarafından dileklerde bulunulmuş, bazı konferanslar verilmiş bu konuda bir takım kadın dernekleri harekete geçmiştir.

Türk kadınının siyasal haklardan yararlanması da Atatürk'ün ileri görüşlülüğü ile dünya ülkelerinin bir çoğundan önce olmuştur. 3 Nisan 1930 gün ve 1580 sayılı yasayla Türk kadınının önce belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Daha sonra 26 Ekim 1933 gün ve 2349 sayılı kanunla da kadınlar köy ihtiyar heyetlerine ve muhtarlığa seçme ve seçilme haklarını elde etmişlerdir. Daha sonra 1934 tarihli ve 2599 sayılı yasayla milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

1935 yılında yapılan ilk genel seçimde de 18 kadın milletvekili Türkiye Büyük Millet Meclisine girmiştir. Bu günümüze kadar mecliste ulaşılmış en yüksek milletvekili kadın üye sayısıdır. Ne yazık ki eğitilmiş kadın sayısı Cumhuriyet'in ilk yıllarına göre çok artmış olmasına rağmen halen yeteri kadar kadın temsiline mecliste yer aldığından söz edemeyiz.

Kadınların siyasal haklarını kullanmaları bakımından 1935-1991 dönemi incelendiğinde kadın temsilcilerin tek partili dönemde Meclis içindeki oranlarının daha yüksek olduğu, çok partili demokrasiye geçildiği dönemde ise kadın parlamenter sayısının giderek azaldığı görülmektedir.

5. YASAL HAKLAR

Bu başlık altında Türk Hukuk Devriminin en önemli kazanımlarından birisi olan Medeni Yasa'nın üzerinde özel olarak durmak gerekmektedir. Hukuk devriminin en önemli yasası olarak hazırlanan 1926 tarihli Türk Medeni Yasası toplumun yeni anlayışının bel kemiğini oluşturmuştur. Türk Medeni Yasası bir çok olumlu düzenlemesinin yanında, kadının sosyal yaşamını da çağa uygun olarak yeniden düzenlemiştir. Medeni kanunun amacı adet ve görenekleri tercüme etmek değil, tersine modernliğin ilkelerine uygun yeni bir aile yapısı getirerek, bu adet ve görenekleri aşmaktır. Kadının temel haklarının yanında tek eşliliğin kabulü, boşanmanın yargıya taşınması, mülkiyet edinmede ayrımın kaldırılması, eşit ücret olanağı, ve özellikle din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıyla kadın üzerindeki görünür görünmez bir çok baskının kaldırılması olanaklarını da yaratmıştır. 19. yüzyılda meydana getirilen medeni kanunların hemen hepsinde, kadın ve erkeğin her birinin özellikle aile içi fonksiyonları arasında fark gözetilen klasik anlayışa sadık kalınmıştır. Bunun anlamı bazı noktalarda eşitlik prensibinden ayrılmış değildir. Oysa günümüzdeki gelişmeler kadın erkek arasındaki farkların giderek silinmekte olduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak eşitlikçi taleplerin artarak hukuksal yapıda da varlık kazanmaya başlamıştır.

Hukuksal gelişim ve değişim açısından şu noktalar üzerinde özel olarak durulması gerekmektedir;

- Monogamik yani tek eşle evliliğin sağlanması,
- Süreli evlenmenin (Müt'a) yasaklanması,
- Evlenmeye zorlanmanın yasaklanması,
- Boşanma hukukunda eşitliğin getirilmesi ve resmiyete bağlanması,
- Kadına şiddet uygulanmasının yasaklanması,
- Miras bölüşümünde eşitlik.

Türk toplumu medeni yasanın yürürlüğe girdiği 1926 yılından günümüze kadar sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan büyük değişim ve gelişim geçirmiştir. Özellikle kentli insan

nüfusunun kırsal kesimde yaşayanlara oranla hızla artışı yeni toplumsal gereksinimler doğurmuştur. Kentsel değerler toplumsal yaşamda belirleyici olmaya başlamıştır.

Yukarıda sayılan hususlar konusunda Medeni Yasa'nın düzenlemesi büyük bir adım olmakla birlikte Medeni Yasa'da yapılan son değişikliklerle, kadının statüsü daha da iyi bir konuma yükseltilmiştir. Özellikle evlilik birliğinde edinilen malların eşler arasında hakça bölüşümüne ilişkin yeni kabuller, kadın hakları açısından ciddi kazanımlar sağlamıştır.

6. EKONOMİK HAKLAR

İş, Sosyal Güvenlik ve Sağlık yasalarında kadınların korunmasına dair pek çok hüküm yer almaktadır.

1475 Sayılı İş Yasasına Göre;

- Maden ocakları, kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altı ve su altında çalışılacak işlerde kadın çalıştırılması yasaktır (mad.68.)
- Sanayie ait işlerde kadınların gece çalıştırılması yasaktır(mad.69.)
- Kadın işçilerin doğum öncesi ve sonrası toplam 12 haftalık yasal izin süreleri vardır. Aynı durumdaki kadınlara isteği üzerine ücretsiz izin verilebilir (mad.70)
- Gebe ve emzikli kadınların hangi işlerde ve hangi şartlarda çalıştırılabileceği tüzüklerle düzenlenmiştir. Çocuklu kadınların çocuklarının bakımının temin edileceği kreşler de hukuken sağlanmak zorundadır.
- Emzikli kadın işçilerin çocuklarına süt vermek için, belirtilecek süreler işçinin günlük iş süresinden sayılır (mad. 62.)

Sosyal Güvenlik Yasası ise herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Devlet bunu sağlayacak tedbirleri alır ve kurumları oluşturur hükmünü getirmektedir. Bu kurumların Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu olarak teşkilatlandırıldığını görmekteyiz. Her üç kurum içindede esas olarak emek kullanımı alınmıştır ve cinsiyetçi bir ayırım yapılmamaktadır.

Ancak bir çok bedensel farklılık göz önüne alındığında, kadının konumunun güçlendirilmesi için pozitif ayrımcılık dediğimiz lehe düzenlemelere gereksinim vardır. Bütün dünyada kadının, doğum izninin uzatılması, çocuklarıyla ilgilenmesi için ek zaman verilmesi, ağır işlerde çalıştırılmaması veya çalışma saatlerinin düzenlenmesi ile ilgili hükümlerle korunduğunu görmekteyiz.

Sosyal güvenlikle ilgili düzenlemeler, bir yandan, belirli bir çalışma sonrası emekli aylığını hak etme ve bunun temini gibi konuları düzenlerken, diğer yandan, çalışanın sağlığının korunması ile ilgili düzenlemeleri de kapsamaktadır. Çalışanın belirli bir yakınlık derecesinde olan ve bakmakla yükümlü olduğu kimseler de bu kapsam içinde değerlendirilmektedir. Örneğin ölüm halinde maaşından yararlanma ya da belli bir yaşa kadar sağlık hizmetlerinden yararlanmaya devam etme gibi.

Özellikle kadınların iş ve sosyal güvenlik haklarının daha verimli sağlanabilmesi için aşağıdaki değişiklikler önerilebilir:

- Ayarlanabilir iş süreleri,
- Kreş ve çocuk yuvalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,
- Konut, kredi ve tatil olanaklarının artırılması.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

Tekin Akıllıoğlu. **İnsan Hakları I. Kavram Kaynaklar ve Koruma Sistemleri**, İnsan Hakları Merkezi Yayınları No: 17, Ankara 1995

Emel Doğramacı. **Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1993

Derleme: **Türkiye'de Ailenin Değişimi Yasal Açıdan İncelemeler**, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara 19984

Derleme: **Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Türk Ailesi**, C. 2-3, T.C. Başbakanlık Araştırma Kurumu Yayını, Ankara 1992